

DİJİTAL TOPLUMDA MEDYAYI YENİDEN ANLAMAK: BAĞIMLILIK YAPAN INSTAGRAM ÜZERİNE ODAK GRUP ÇALIŞMASI

Sefa HARRANOĞLU
İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye
sefaharranoglu@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9679-3233>

<i>Atf</i>	Harranoğlu, S. (2022). DİJİTAL TOPLUMDA MEDYAYI YENİDEN ANLAMAK: BAĞIMLILIK YAPAN INSTAGRAM ÜZERİNE ODAK GRUP ÇALIŞMASI. Journal of Communication Science Researches, 2 (1), 36-44.
------------	---

ÖZ

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle yediden yetmişe her yaş grubunun kullandığı internet, dünyanın birçok bölgesinden binlerce kullanıcının aynı anda sayısız veri yüklediği bir platform haline gelmiştir. Verilerin fazlalığı da insanların daha çok birbiriyle yakınlaşmasını sağlayarak sosyal ilişkilerin internet ağına taşınması durumunu getirmiştir. İnternetin gelişmesiyle birlikte sosyal medya platformları doğmuştur. Sosyal medya platformlarının var olmasıyla birlikte tüm dünyada yeni tür toplum - medya ilişkisi inşa edilmiştir. Bu nedenle teknolojik medya algısında köklü değişikliklere yol açan teknolojik gelişmeler, birçok kavramın da yeniden şekillenmesine sebep olmuştur. Sosyal medya; haber, iletişim, bilgi paylaşımı gibi farklı alanlarda kullanılmıştır. Böylelikle bireyler duygu ve düşüncelerini sanal platformlarda paylaşarak farkında olmadan kendini büyük bir internet bağımlısı haline getirmiştir. Çalışmada dijital toplum ve bağımlılık kavramları incelenerek bu kavramlar çerçevesinde farklı yaş gruplarının en popüler sosyal medya sitelerinden biri olan Instagram ve dijital medya üzerinden bağımlılık düzeylerine bakılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Dijital Toplum, Medya, Instagram.

UNDERSTANDING THE MEDIA IN THE DIGITAL SOCIETY: GROUP STUDY TO ADDICTIVE INSTAGRAM

ABSTRACT

Today, with the development of technology, the internet, which is used by every age group from seven to seventy, has become a platform that thousands of users from many parts of the world upload countless data. The excess of data also brought people closer to each other, bringing social relations to the internet network. With the development of the internet, social media platforms were born. With the existence of social media platforms, a new kind of society-media relationship has been built all over the world. For this reason, technological developments, which have led to radical changes in the perception of technological media, have also led to the reshaping of many terms. Social media; has been used in different fields such as news, communication, and information sharing. In this way, individuals have unwittingly made themselves great internet addicts by sharing their feelings and thoughts on virtual platforms. In this study, the terms of digital society and addiction will be examined and the levels of addiction will be looked at through Instagram and digital media, one of the most popular social media sites of different age groups within the framework of these concepts.

Keywords: Addiction, Digital Society, Media, Instagram.

GİRİŞ

İnsanlığın var olmasından itibaren iletişim süreci de sürekli olarak değişim ve gelişim göstermiştir. Bu süreç ile birlikte bireylerin yaşam pratiklerinde farklılıklar yaşanmaktadır. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler özellikle son yıllarda gözle görülür bir şekilde hız kazanmıştır. İnsanlar teknolojik gelişmeler karşısında en fazla bilgiye ve habere ulaşabilmek için teknolojinin her türlü özelliğinden yararlanmak istemektedirler. İnternetin, kullanıcıların hayatına girmesi ve teknolojinin her gün üzerine katarak gelişmesiyle birlikte yaşam pratikleri de bu sürece göre yeniden üretilmektedir.

İnternet'in küresel anlamda gelişmesi insanların beklenti, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda 2004 yılından beri O' Reilly tarafından web 2.0 hayata girmiştir. Web 2.0 teknolojisi, çevrim içi internet ortamında paylaşım ve daha fazla bir araya gelebilme olanağı sağladığından dolayı iletişim imkanını önceki teknolojiye nazaran çok daha üst bir seviyeye taşıyan gelişmeleri içeriklerini barındırmaktadır (Kazankaya, 2020: 43). Sosyal medya web 2.0 altyapısına dayanan farklı kültürdeki insanları aynı ortam içinde bulduran sanal ortam olarak söylenebilir. Bireyler bu uygulamalar sayesinde birbirleri ile sürekli etkileşim halindedir. Teknolojinin her gün üzerine katarak gelişmesiyle beraber iletişimin bir tuşa basarak yapılacak kadar kolay bir eylem haline gelmesiyle birlikte sosyal medya platformları ve kullanıcı sayıları da artış göstermektedir. Bu ortam üzerinden kullanıcılar fotoğraflarını, hikayelerini ve videolarını da paylaşmaktadırlar. Sınırlamanın olmadığı ve özgür bir zemin içerisinde düşüncelerini paylaşan kullanıcılar zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde hareket edebilmektedirler. Teknolojideki bu gelişmelerin yanı sıra, değişime tekabül eden sorunlar da sözü edilen yaşam koşulları içinde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri de bağımlılık kavramıdır.

Bağımlılık denince akla yalnızca uyuşturucu ve alkol gibi beynin kimyasıyla oynayan maddeler gelmektedir. Fakat günümüz dünyasında madde kullanımı içermeyen davranışların da bağımlılık yarattığı görülmektedir. Bu yeni bağımlılıklarda madde alımı yoktur. Hem beyni hem de davranışı etkileyen bir hastalıktır. (Tarhan,2019: 18). Sosyal ağ sitelerin gelişmesiyle ve buna bağlı olarak bireylerin aktif ve yoğun kullanmalarının sonucu olarak sosyal medya bağımlılığı sorunu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Yüz milyonlarca kişi hayatlarını Instagram gönderileri ve hikayeleri ile gerçek zamanlı olarak paylaşmakta ve bu paylaşımlara aynı hızda yorumlar ve beğeniler almaktadır. Öyle ki kullanıcılar saatlerini bu platformlarda harcamakta ve yaşamının odak noktası haline getirmektedir. Sosyal medya bağımlılığının bir sonucu olarak kişiler birebir iletişimi askıya alarak, iletişimlerini sosyal medya platformlarından sağlamaktadır.

Son dönemlerde yaşanan teknolojik dönüşümler, toplumun hatlarını yeniden tanımlıyor, doğayı da dönüştürüyor (Leonhard, 2020: 53). Hayatımızın bir parçası olarak kullandığımız sosyal medya platformları olumlu ve olumsuz yönde yaşam koşullarımızı etkilemiştir. Çalışma kapsamında sosyal medya araçlarının işlevlerine eleştirel bakış açısıyla yaklaşılarak, bireylerin teknolojik ve sosyal medya bağımlılıkları bağlamında bireyler üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın araştırma bölümünde İstanbul üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesinde okuyan 8 kişilik olan bir grup çalışmanın örnekleme olarak seçilmiştir. Yeni medya uygulamalarını kullanılan araçlar ile ilişkisi olan üniversite öğrencileri ile odak grup tekniği kullanılarak bağımlılık kapsamında sosyal medya platformlarından Instagram kullanımının yaşamımızdaki etkisi ele alınmıştır.

MEDYANIN DİJİTALLEŞMESİ

800' lerin ortalarına doğru iletişim dünyasında büyük bir devrim olmuştur. Tipografya kültürden önce elektrik ve daha sonra elektronik medyaya geçilmiştir. Amerikalı Samuel Morse'nin elektrikli telgrafi icadıyla birlikte elektrik medya kültürünün başlangıcı ve tipografinin iletişim dünyasında sonu olarak kabul edilir (Baldini, 2000: 88). 1800 ve 1900' lerde bilim ve teknoloji alanlarındaki buluşlar çok hızlı değişmelere ve beraberinde iletişim dünyasını ve kültürü değiştirmiştir. 1800' lerde ortaya çıkan buluşlar şöyle sıralanmaktadır. Telgraf (1932' de Samuel Morse tarafından), telsiz (1895'de C. Marconi tarafından), telefon (A. G. Bell tarafından), sinema (1895'de Lumiere Kardeşler tarafından), Fotoğraf (1830'da J. N. Niepce ve L.J Dagure tarafından) bulundu. (Baldini, 2000: 89). Bütün bu buluşlar teknolojik açıdan büyük bir devrim getirmiştir. Bu buluşlara daha sonraki yıllarda televizyon, bilgisayar gibi yenileri de eklenmiştir. McLuhan 'a göre dünyanın her tarafı görüntülerle ve mesajlarla

kaplanmıştır ve televizyon sayesinde zaman ve mekân sınırlamaları ortadan kaldırılarak dünyanın her yerindeki olaylardan anında haberdar olmak mümkün olmaktadır (Yaylagül, 2016: 69). Elektrik ve elektronik teknolojisinin ürünleri olan bu araçlar sayesinde sınırlamalar ortadan kaldırılarak aynı mesajı aynı anda birbirinden uzakta olan birçok kişiye ulaştırılabilmektedir. Böylelikle kitle iletişim araçları okuma ve yazmada değişim yaratmış ve eğlenmenin şekli değişmiştir. Günlük yaşantımızı baştan aşağı değiştiren kitle iletişim araçları dünyaya bakış açımızı da değiştirmiştir.

Şekil 1. Bilimin Toplumu Etkileme Durumu

Kaynak: (Kuryel, 2015: 63)

Bilgi ve iletişim teknolojisinde ve özellikle dijital teknolojiye en büyük gelişmelerden biri, kablosuz olarak iletişim kurma becerilerinin geliştirilmesidir. Aracılı dünyayı ve onun bütün sunduğu imkanları taşınabilir hale getiren kablosuz ve mobil teknolojiler, toplumların yaşamında vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir (Chayko, 2018: 28). 1950’li ve 1970’li yılları arasında mekanik ve analog teknolojinin yerini dijital teknolojilerin almasıyla, medya anlamında bir dijital devrim yaşanmıştır (Kurubacak, 2016: 4). Dijital sistemle birlikte bütün veriler ikili kodlarla temsil etmektedir. Bu özellik, medyanın yeni medya olarak dönüşümünü sağlamaktadır. Bununla birlikte yeni medyada bütün veriler dijital olarak temsil edilmektedir (Yengin, 2014: 133). Dijitalite ile birlikte her şeyin sayısal kodlara dönüşmesi nedeniyle üreticiye ve tüketiciye bir arayüz üzerinde büyük bir depolama olanağı tanımakta ve verilerin iletim hızını arttırmakta ve kolaylaştırmaktadır (Binark ve Löker, 2011: 9 akt Yengin 2015: 133). Diğer bir deyişle, dijital olan dijital olmayan öncülerinden çok daha fazla kullanım alanı sağlar. Örneğin, dijital fotoğraf birçok farklı şekilde değiştirilebilir ve aynı hızla diğer görüntülerle birleştirilebilir. Anında tüm dünyada dolaşım diğer insanlarla paylaşılabilir ve bir metin ya da mimari tasarımın parçası olabilir (Manovich, 2018: 51).

Dijital iletişimin, kendine has özellikleri vardır ve bu özellikler onları diğer iletişim türlerinden ayırır:

- Dayanıklılık (Persistence): Yapılan tüm eylemler, gelecek nesillere aktarılması için kayıt altına alınır.
- Aranabilirlik (Search-ability): Bir dokunuş ile neredeyse dünyanın diğer ucundaki kişi veya kaynaklara ulaşılabilir.
- Tekrarlanabilirlik (Replicability): Herhangi bir içeriği kopyalama, çoğaltma veya başka bir yerde saklama ve depolama imkânı vardır.
- Görünmez Kitleler (Invisible Audiences): Sizin kim olduğunuz bilinemeyebilir veya kimlerin sizi izlediğini tam olarak bilemezsiniz (Kurubacak, 2016: 14)

Bu özellikler, kullanıcı ile kullanıcının bilgisayarda oluşturduğu, düzenlediği ya da izlediği medya arasında yeni ilişkiler doğmasını sağladı. Dünyanın en uzak köşesiyle iletişim kurabilmekte, binlerce kilometre ötedeki bilgi kaynaklarına zaman mekân sınırları kaldırılıp iletişim olanağı sağlamıştır. Bu gelişmeler sayesinde bilgisayar ve internetin kullanılabilirliği ve diğer iletişim ve ulaşım araçlarının yaygınlaşmasıyla beraber kültürel ekonomik politik vb. birçok alan değişime uğramıştır.

Bağımlılık Ekseninde Medyanın İncelenmesi

Katz’a göre insanlar toplumsal ve psikolojik olmak üzere değişik ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda insanlar, medyadan ve diğer bilgi kaynaklarından ihtiyaçlarını gidermek için beklentilere sahiptirler (Cangöz, 2012: 55). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımına göre bireylerin gereksinimlerini doyuma ulaştırmak için kullandıkları araçlardan bazıları kitle iletişim araçlarıdır.

Bireyler bu araçlar ve araçların ürünleri arasında ihtiyaçları doğrultusunda seçme yaparlar. Bu amaçlı etkinlikler sonucu ihtiyaçlar giderilir ve stres azaltılır (Uzun, 2013: 86). Başka bir deyişle bu yaklaşım, bireylerin kişisel kitle iletişim araçlarını kullanmalarını temel alarak ne düşündükleri, duyumsadıkları ve takdir ettikleri sorularak kitle iletişim araçlarının ve çeşitli içerik biçimlerinin açıkça görülen cazibesinin nedenlerini bulmaktır (Mcquai ve Windahl, 1997: 154). Örneğin, bireyler içinde yaşadıkları toplum ve diğer toplumlardaki gelişmeleri öğrenmek isterler. Bu nedenle de kitle iletişim araçlarının sunduğu haber bültenleri onların bilgilenme doyumuna ulaştırır. Aynı şekilde günlük yaşamın sıkıntılarında uzaklaşmak için kitle iletişim araçlarının ürünleri olan sinema, tiyatro ve müzik programları geçici süreliğine de olsa uzaklaştırır.

DeFleur ve Ball-Rokeach'a göre kitle iletişim araçları, toplum ve izleyici arasında sıkı bir bağımlılık söz konusudur. Buna göre kitle iletişim araçlarıyla toplum arasında karşılıklı olarak bağımlılık vardır (Güngör, 2013: 115). Geçmişten günümüze bağımlılığa ilişkin farklı anlamlar oluşmuştur. Antik Roma'da bağımlı olmak kölelik cezasına çarptırılmış olmayı ifade etmekteydi (Alter, 2018: 34). Bu köleler yaşadığı toplumun bireyleri olup borçlarını ödeyemeyen kişilerden oluşmuştur. Borcunu ödemekten yoksun borçlular bağımlılığa mahkûm edilir ve mahkûmlar, borcunu ödeyene kadar alacaklının kölesi olarak çalıştırılmıştır. Bağımlılığa ilişkin kullanılan erken anlamın ardından bağımlılık, koparılması zor olan her türlü bağı anlatmak için kullanılacak şekilde değişmiştir. Bağımlılık, bireyin, zararlı sonuçlarına rağmen, ödüllendirici etkilerinin çekiciliğine kapılması sebebiyle belli bir maddeyi kullanması veya belli bir davranışı tekrar tekrar sergilemesidir (Newport, 2019: 31). Bağımlılık hastalığına yakalan bireyler zarar verici ve vazgeçmesi güç bir deneyime derinden bağlıdırlar. Bağımlılık denince akla yalnızca uyuşturucu ve alkol gibi beynin kimyasıyla oynayan maddeler geliyordu. Fakat 20. yüzyılın sonlarından itibaren yapılan araştırmalarda, madde kullanımı içermeyen davranışların da bağımlılık yaratacağını ortaya koydu (Newport, 2019: 31). Davranışsal bağımlılıklar birçok alanda madde bağımlılığına benzemektedir. Beyinde aynı bölgeleri harekete geçirirler ve temel insan ihtiyaçlarından beslenirler.

Yapılan araştırmalarda içki ve sigara bağımlılığı dışında kumar, alışveriş, spor, siberseks ve teknolojinin de beyinde bağımlılık oluşturduğuna dair veriler bulunmuştur (Tarhan, 2019 :21). Günümüzde birçok sanal platform bağımlılığı teşvik etmektedir. Uygulamalar ve sosyal platformlar zengin içeriklere sahip olması, uyuşturucu maddelerde olduğu gibi bağımlılık yaratıyor. Bağımlılık yaratıcı davranışlar yakın zamanda daha yaygın hale gelmiştir. Bu yeni bağımlılıklar da madde alımı yoktur. Hem beyni hem de davranışı etkileyen bir hastalıktır.

Davranışsal bağımlılık altı bileşenden oluşur: ulaşabildiğinizin az ötesindeki çekici hedefler, karşı konulmaz ve öngürülemez olumlu geri beslenme, artan bir gelişme ve ilerleme duygusu, zaman içinde yavaş yavaş zorlaşan görevler, çözüm gerektiren gerilimler ve güçlü soyla bağlantılar (Alter, 2018: 16). Çok çeşitli olmasına rağmen günümüzün davranışsal bağımlılıkları bu altı bileşenden en az birini içerir. Buna örnek olarak kullanıcıların paylaştığı bazı fotoğraflar birçok beğeni alırken bazıları o kadar beğeni alamaz. Kullanıcılar da çok fazla beğeni toplamak için sosyal medya platformlarını yoğun bir biçimde meşgul ederler. Öyle ki, bu etkinlik kişinin yaşamının odak noktası haline gelir.

Bağımlılık ve Medya Üzerine Odak Grup Çalışması

Yaşları 18-23 arasında değişen 8 kişilik odak grup katılımcılarının 5'i kadın, 3'ü erkek katımcıdır. Katılımcıların nüfusların bağlı olduğu şehirler Çanakkale, Ankara, Bolu, Sivas, Gazi Antep, İstanbul ve Kütahya'dır. Katılımcıların tamamı yükseköğretim kurumu öğrencisidir. Katılımcıların demografik tablosu aşağıda görüldüğü gibidir.

Tablo 1: Odak Grup Çalışmasının Gerçekleştirildiği Grubun Demografik Tanımları

Kodu	Cinsiyet	Yaş	Nüfusa Bağlı Olduğu Şehir
K1	E	22	Çanakkale
K2	K	23	Ankara
K3	K	18	İstanbul
K4	E	21	Çanakkale
K5	E	24	Kütahya
K6	K	22	Bolu
K7	K	24	Sivas
K8	K	23	Gazi Antep

Aşağıdaki bölümde odak grup görüşmesinde elde edilen veriler önce tablolar ile aktarılmıştır. Her bir tablonun altında odak grup sorusuna ilişkin katılımcıların söylemleri derlenerek verilmiştir.

Tablo 2: Odak Grup Birinci Soru

SORU 1

Teknolojinin ve buna bağlı olarak medyanın gelişmesi hakkında neler düşünüyorsunuz?
Günde kaç saat teknolojik aygıtları kullanıyorsunuz?

K1 kodlu katılımcı “Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımızın birçok alanının kolaylaştığını ve özellikle akıllı telefonların hayatımıza girmesiyle birlikte medya alanında da büyük gelişmeler yaşanmıştır.” Sözleriyle teknolojik gelişmelerin hayatı değiştirdiğini dile getirmiştir.

K2 kodlu katılımcı ise “Medyanın gelişmesi ile kullanıcıların da sürece dahil olması hem daha yararlı hem de hem de daha eğlenceli olabilir, kişilerin olaylara karşı tutumu değişmiştir.” Sözleriyle kullanıcıların diğer kullanıcıların yorumları ve olaylara bakışı ile yeni bakış açısı kazandırdığını dile getirmiştir.

Katılımcıların önemli bir bölümü teknolojinin gelişmesini olumlu olarak dönüşüm yaşandığı düşüncesini dile getirdiği kayıt altına alınmıştır. Bu noktadan hareketle katılımcıların aynı zamanda medyanın gelişmesi ile eğlenceli hale geldiği de belirtilmelidir. Odak grup katılımcıları teknolojik yeniliklerden memnundur.

Tablo 3: Odak Grup İkinci Soru

SORU 2

Dijital bağımlılığı nasıl tanımlarsınız?
Kendinizi dijital bağımlı olarak görüyor musunuz?

K4 kodlu katılımcı “Dijital bağımlılık, kişinin internet ya da dijital cihazlardan uzak kalma korkusu olarak tanımlayabilirim. Bu korkuyu zaman zaman kendimde yaşıyorum örneğin dışarıda bir ortamda bulunduğum zamanlarda telefonumun şarjının bitmesi ya da internete bağlanamamak gibi korkular yaşıyorum ve sosyal medyada olan gelişmeleri kaçırmaktan endişe ediyorum.” Sözleriyle dijital bağımlılığının korku ve tedirginlik yarattığını düşünmektedir.

K7 kodlu katılımcının “Bence bir kişinin günlük hayatında sürekli telefonu elindeyse, arkadaşlarıyla, yemek yerken veya hayatında oluşan en ufak boş anda telefonu eline alıyorsa veya yemek, uyumak

gibi temel ihtiyaçlarını görmezlikten gelecek şekilde bilgisayar, telefon ile vakit geçiriyor, oyun oynuyorsa bu kişi dijital bağımlıdır. Sözleriyle kişinin hayatını teknolojik aygıtlara göre şekillendirdiğini düşünmektedir.

Katılımcıların hepsi dijital bağımlılığı bir hastalık olarak gördüğünü ve kötü sonuçların insanları beklediğini düşünmektedir.

Tablo 4: Odak Grup Üçüncü Soru

SORU 3

Sosyal ağ sitelerinin size faydalı mı yoksa zararlı mı olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?

K8 kodlu katılımcı “Sosyal ağ sitelerinin faydası veya zararı tartışılabilir, elbette ikisini de içeriyor. Ben bana yararlı olacak şekilde kullanmaya çalışıyorum. Haber, eğlence ve bilgilenme amaçlı kullanıyorum ve bu gibi amaçlarla belli bir süre kullanmanın faydalı olduğuna inanıyorum.” Sözleriyle sosyal medya platformlarının kullanım şekillerine göre sonuçlanacağını dile getirmiştir.

K6 kodlu katılımcı “Sosyal ağ sitelerini sınırsız bilgi alma ve dünyanın her yerindeki birçok insanla etkileşimde bulunulabilmesi açısından yararlı buluyorum ama aynı zamanda sosyal ağlarda çok fazla zaman harcadığımı düşünüyorum.” Sözleriyle sosyal medyanın yararlı olduğu düşüncesi kayıt altına alınmıştır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu sosyal medya uygulamalarına ilişkin bakış açıları genel olarak olumludur. Katılımcılardan iki kişi sosyal medya da kişisel bilgilerin kayıt altında alındığı düşüncesiyle endişe duyduklarını dile getirmiştir.

Tablo 5: Odak Grup Dördüncü Soru

SORU 4

İnstagrama girmediğiniz zaman kendinizi mutsuz hissediyor musunuz?
İnstagrama girince ne gibi rahatlama oluyor?

K5 kodlu katılımcı “İnstagrama girmediğimde kendimi mutsuz hissetmiyorum ama Instagramda yapılan paylaşımları ve takipte bulunduğum insanların neler yaptığını kaçırmaktan endişe duyuyorum.” Sözleriyle Instagrama girdiğinde gün içindeki yaşadığı stresten uzaklaştığını ve eğlenceli içerikleri takip ederek zaman geçirdiğini kayıt altına alınmıştır.

K3 kodlu katılımcı “Instagram çok sık kullandığım bir sosyal ağ değil. Girince rahatlama vb. duygular hissetmiyorum. Ancak yakın arkadaşlarımdan önemli bir şey yapıp yapmadıklarına bakıyorum ki bakmasam da olur. “Hikayelerin hepsine bakmalıyım.” gibi bir takıntım yok” sözleriyle instagramın kendisini etkilemediğini dile getirmiştir.

Katılımcıların çoğu instagrama girmeyince kendini mutsuz hissediyor. Bunun sebebi ise instagram uygulamasına girmenin alışkanlık yaptığı bundan dolayı dünyada ve takip edilen kişilerin neler yaptıkları ile ilgili meraklarının giderilmesi rahatlama hissi uyandırdığını dile getirmiştir.

Tablo 6: Odak Grup Beşinci Soru

SORU 5

Dijital aygıtlar ile geçirdiğiniz süre günün sadece 1 saat ile sınırlansaydı bu süreyi nasıl değerlendirirdiniz?

Hangi cihazlar önceliğiniz olurdu?

Hangi uygulamalar önceliğiniz olurdu?

K3 kodlu katılımcı “Kesinlikle telefon kullanırdım. En üst sıraya da Whatsapp gelirdi çünkü en çok insanlarla konuştuğum, bir şeyler paylaştıkça kendimi iyi hissediyordum. Bunun yanında ikinci sıraya Instagram ve üçüncü sıraya Spotify yerleştirirdim.” Sözleriyle telefonsuz bir hayatın yaşanamayacağını dile getirmiştir.

K1 kodlu katılımcı “Öncelikli olarak telefonumla bu süreyi geçirmek isterdim ve Instagram önceliğim olurdu. Bu 1 saatlik süreyi telefonumdaki sosyal ağlarda gezinerek geçirirdim ve kalan zamanda da dizi izlemeyi tercih ederdim.” Sözleri kayıt altına alındı.

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre yaşadığımız çağ teknoloji çağı olduğu için bir saat çok az zaman dilimi olduğu düşünülüyor. En çok telefon kullanılır. En üst sıraya da Whatsapp ve Instagram gelirdi. Daha sonra bu kullanılacak uygulamalardan sıra gelirse eğer Youtube uygulamasını kullanacağı kayıt altına tutulmuştur.

Tablo 7: Odak Grup Altıncı Soru

SORU 6

Problematik mobil internet kullanımını nedeniyle bir süre sonra Sırt ağrıları Baş ağrıları Boyun ağrıları Ani ruh durum değişiklikleri gibi kalıcı hastalıklar yaşayacağımızı bilmek sizde nasıl bir tutum değişikliğine neden oldu?

K8 kodlu katılımcı “Bu sorunlardan haberdarım. Aslında cep telefonların bu kadar küçültülüp özelliği artınca onu her yerde kullanmaya başladık. Yatakta, seyahat araçlarında, yemek masasında, tuvaletlerde... Kullanım sıklığı artıkça bağımlılık oluşturmasının yanı sıra fiziksel sorunlara da sebep olabiliyor.” Sözleriyle kullanımın her gün artarak devam etmesi gelecekte daha da kötü sonuçlarla karşı karşıya kalacağı endişesi içinde olduğu kayıt altına alınmıştır.

K7 kodlu katılımcı “Bu konu kesinlikle şu an beni rahatsız ediyor evet ama bunu engellemek için gerekli önlemleri almaya çalışıyorum şimdiden. Oturduğum koltuğa bel ve boyun yastığından tutun da gün ışığına göre ekran parlaklığını gözünüzü yormadan ayarlayan uygulamalara kadar vs. bir takım önlemler alıyorum” sözleriyle hastalıktan haberdar olduğunu ve bunun için fiziksel çözümler aramaya başladığını dile getirmiştir.

Katılımcıların verdikleri cevaplara göre katılımcıların birçoğu bu hastalıkların farkındadırlar. Ayrıca katılımcıların çok fazla sosyal medyaya girmelerinden dolayı baş ağrısı yaptıklarını söylediler. Bu hastalıkları en aza indirmek adına fiziksel çözümler aramaya çalışmışlar. Bu çözümlerin tamamı gün ışığına göre ekran parlaklığı, koltuğa bel bağlama duruş hareketlerin değişimi gibi önlemler almışlardır.

SONUÇ

İnsan hayatına her geçen gün yeni bilgiler girmektedir. İnsan beyninin kapasitesi olmadığı gibi ürettiği/üreteceği şeylerin de bir sınırı olmayacaktır. İletişim de insanların hayatlarında bilgiye erişmek için gereksinim duyduğu temel bir ihtiyaçtır ve bu ihtiyacın giderilmesi için eski usul haberleşme

gerekçelerinin kullanılması ya da iletişimin tek taraflı tutulması sürecindeydi. Teknolojinin ilerlemesi tüm alanlarda olduğu gibi iletişim alanında da büyük bir değişim geçirmiştir. Artık televizyon, gazete ve radyo gibi tek yönlü iletişim sağlayan geleneksel medya yerine bilgisayar ve akıllı telefonlar dönemine geçilmiştir. Medyanın yeni medya olarak şekillenmesi kullanıcıları da bu sürece dahil etmiştir. Yani bu mecrada insanlar hem üretici hem de tüketici haline de gelmiştir. Teknolojik yeniliklerle medyanın interaktif özelliği kullanıcılar da içerik beğenme, beğenmeme, paylaşma ve yorumlama gibi özelliklere sahip olması insanların bakış açısında değişikliğe sebep olmuştur. Teknolojideki bu gelişmelerin yanı sıra, iletişim kanallarını kullanan tüketicilerin de davranış modelleri değişmiş sosyal ağları daha yakından tanıyan ve takip eden bir hale gelmişlerdir.

Odak grup çalışmasına katılan üniversite öğrencilerinin telefon bağımlılığı olduğu görülmektedir. Günün büyük bir çoğunluğunda dijital aygıtları kullandığı öğrenilmiştir. Daha çok Instagram uygulamasını kullanan gençler bu dijital materyaller olmadığında kendisini huzursuz gördüğü ve tedirginlik yaşadığı belirtilerine ulaşılmıştır. Instagram uygulamasında daha çok arkadaşlarının neler yaptıklarını ve dünyadaki gelişmeleri takip etmek amacıyla kullandıkları gözlemlenmiştir. Araştırmanın yapıldığı odak grup görüşmesinde öğrencilerin hepsi teknolojinin hem olumlu hem de olumsuz sonuçları beraberinde gerektiğini gözlemlemiştir. Olumlu sonuç olarak genel olarak ucuz ve kolay bilgi sayesinde birçok konuda farklı bakış açısı kazandıkları olumsuz sonuç olarak ise zaman hırsızlığı ve kişisel verilerin çalınması kavramlarına ulaşılmıştır. Katılımcıların tamamı dijital aygıtlarla kullanılan sürelerinin kısıtlanması görüşüne sıcak bakmamaktadır. Dijital aygıt kullanımının 1 saat ile sınırlandırılması durumunda öğrencilerin tamamı, dijital aygıt olarak telefon kullanımının öncelik geldiği gözlemlenmiştir.

Araştırma türü olarak odak grup çalışmasının yapılmasının nedeni teknoloji bağımlılığı gibi önemli bir konuda öğrencilerin duygu ve düşüncelerini daha yakından takip etmektir. Özetle, odak grup çalışmasında genç kitlenin mobil telefonu ve buna bağlı Instagram ve Whatsapp uygulamalarını çok iyi kullandıkları ve bağımlılık oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmanın yapıldığı örneklem grubu olan üniversite öğrencilerinin dijital aygıtlar ile sosyal aktivitelerden ziyade boş vakitlerinde bilinçsiz bir şekilde dijital medya platformlarında zaman harcadıkları gözlemlenmiştir.

Bağımlılık üzerine sayısız araştırma yapılmaktadır. Bu yapılan araştırmaların içerikleri daha çok sosyal medya, oyun ve madde bağımlılığı ile ilgilidir. Çalışmaların bağımlılıkların ne oldukları ne zaman ortaya çıktıkları ve ne gibi sonuçlarla karşı karşıya kalındığı ifade edilmektedir. Ortaya konulan çalışmaların daha çok bağımlılığın insan üzerinde hem fiziksel hem de psikolojik olarak derin etkiler bıraktığı gözlemlenmiştir. Bu çalışma, diğer çalışmalarda olduğu gibi benzer niteliklerin görüldüğü gözlemlenmiştir. Diğer araştırmalarda olduğu gibi fazla zaman harcama, duruş bozuklukları, psikolojik rahatsızlıklar, özgüven gibi ve bununla birlikte sosyal kimliklerin çalındığı endişesi içinde olduklarını söylemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Alter, A. (2018). Karşı Konulmaz. İstanbul: Paloma Yayınevi.
- Baldini, M. (2000). İletişim Tarihi. İstanbul: Avcı Yayıncılık.
- Cangöz, İ. (2012). Medya ve İletişim, Ed. Halil İbrahim Gürcan, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. S: 50-71.
- Chayko, M. (2018). Süper Bağlantılı, Çev. Berkan Bayındır, Deniz Yengin, Tamer Bayrak, İstanbul: Der Yayınları.
- Güngör, N. (2013). İletişim Kuramlar Yaklaşımlar. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kazankaya, K. (2020). E- Ticaret ve Dijital Pazarlama, İstanbul: Sokak Yayın Grubu.
- Kurubacak, G. (2016). Yeni İletişim Teknolojileri, Ed. Volkan Yüzer ve Mehmet Emin Mutlu, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını. S: 2- 21.

- Kuryel, B. (2015). Başka Bir Teknoloji Mümkün, Ed. Tayfun Özkaya, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi. S: 31-75.
- Leonhard, G. (2020). Teknolojiye Karşı İnsanlık. İstanbul: Siyah Kitap.
- Mcquail, D. ve Windahl, S. (1997). Kitle İletişim Modelleri. Ankara: İmge Kitabevi.
- Manovich, L. (2018). Yeni Medya Kuramları, Ed. Prof. Dr. Filiz Aydoğan, İstanbul: Der Yayınları. S: 47-70.
- Newport, C. (2017). Dijital Minimalizm. İstanbul: Metropolis Yayıncılık.
- Tarhan, N. Ve Nurmedov S. (2019). Bağımlılık Sanal veya Gerçek Bağımlılıkla Başa Çıkma. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Uzun, R. (2013). İletişim Kuramları, Ed. Erkan Yüksel, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını. S: 84- 105.
- Yaylagül, L. (2019). Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar. İstanbul: Dipnot Yayınları.
- Yengin, D. (2014). Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum. İstanbul: Derin Yayınları.